

Робоча програма дисципліни «Цивільний захист»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 123 · КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ

БАКАЛАВР

90

Годин

Загальний обсяг дисципліни

3

Кредити ЄКТС

Відповідно до стандарту

3

Модулі

Змістовних блоки курсу

Загальна інформація про дисципліну

Ідентифікація

Назва: Цивільний захист

Спеціальність: 123 Комп'ютерна інженерія

Ступінь: Бакалавр

Обсяг: 90 годин / 3 кредити ЄКТС

Модулів: 3 змістовних блоки

Призначення дисципліни

Дисципліна «Цивільний захист» формує у студентів системне розуміння правових, організаційних та практичних засад захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального та воєнного характеру. Курс охоплює ключові питання функціонування Єдиної державної системи цивільного захисту, методи прогнозування та ліквідації наслідків НС.

Дисципліна є обов'язковою для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Комп'ютерна інженерія» та забезпечує формування загальних і фахових компетентностей у сфері безпеки, передбачених освітньо-професійною програмою.

Загальні компетентності

Аналітичне мислення

Здатність до аналізу, синтезу та критичного оцінювання інформації про надзвичайні ситуації: виявлення причинно-наслідкових зв'язків, оцінювання ризиків, формування обґрунтованих висновків щодо заходів захисту.

Комунікація

Здатність до усної та письмової комунікації з питань цивільного захисту: чітке пояснення алгоритмів дій у НС, аргументований виклад позиції, оформлення планів та аналітичних записок з безпеки.

Самоорганізація

Уміння самостійно навчатися, планувати роботу та організовувати виконання завдань у визначені строки, зокрема під час підготовки рефератів, планів реагування на НС і дослідницьких проектів з безпеки.

Командна робота

Відповідальність, ініціативність та готовність працювати в команді під час групового аналізу кейсів НС, відпрацювання алгоритмів евакуації та спільного вироблення рішень в умовах надзвичайних ситуацій.

Студент повинен вміти: аналізувати нормативно-правову та технічну інформацію у сфері цивільного захисту; виявляти небезпеки та оцінювати ризики; планувати власну діяльність і дотримуватися встановлених алгоритмів поведінки; коректно спілкуватися з викладачами та одногрупниками; брати участь у командній роботі та розподіляти обов'язки в умовах надзвичайних ситуацій.

Фахові компетентності

Правові та організаційні основи ЦЗ

Розуміння правових засад і структури Єдиної державної системи цивільного захисту України, її завдань, повноважень органів управління та сил цивільного захисту. Знання Кодексу цивільного захисту України та суміжного законодавства.

Класифікація та аналіз НС

Здатність класифікувати надзвичайні ситуації за характером походження (природні, техногенні, соціальні, воєнні), аналізувати уражаючі фактори, оцінювати масштаб наслідків і визначати пріоритети реагування.

Захист населення та територій

Знання методів і засобів захисту населення та територій від НС: евакуаційні заходи, захисні споруди, засоби індивідуального та колективного захисту, дезактивація, дегазація, дезінфекція. Планування заходів цивільного захисту на об'єктах.

Першочергові дії та ліквідація наслідків

Орієнтування в порядку ліквідації наслідків НС: аварійно-рятувальні роботи, надання першої допомоги, прогнозування обстановки в зонах зараження; використання наукових та нормативних ресурсів для прийняття обґрунтованих рішень.

Результати навчання

01

Пояснення основних категорій

Пояснювати сутність ключових понять і явищ: надзвичайна ситуація, цивільний захист, евакуація, карантин, осередок ураження, зона радіоактивного зараження, захисна споруда, аварійно-рятувальні роботи.

03

Аналіз алгоритмів дій

Аналізувати алгоритми дій населення та фахівців у різних видах НС для визначення оптимальних заходів захисту і мінімізації втрат серед персоналу і на об'єктах інфраструктури.

02

Характеристика видів НС і заходів реагування

Характеризувати основні види надзвичайних ситуацій та комплекс заходів із захисту населення; застосовувати методи прогнозування обстановки у зонах ураження, визначати тенденції та формулювати висновки.

04

Робота з нормативно-правовою базою

Орієнтуватися в нормативно-правовій базі та науковій літературі з питань цивільного захисту; використовувати офіційні ресурси для підготовки обґрунтованих аналітичних матеріалів і планів реагування на НС.

Правові та організаційні основи цивільного захисту

1

Тема 1.1

Система цивільного захисту України: правові засади, структура та завдання ЄДСЦЗ

2

Тема 1.2

Класифікація надзвичайних ситуацій. Моніторинг і прогнозування НС

3

Тема 1.3

Захист населення та територій від НС: засоби та методи

4

Тема 1.4

Евакуаційні заходи. Захисні споруди цивільного захисту

Система цивільного захисту України

Лекційний матеріал (4 год.)

Лекція 1: Цивільний захист як функція держави. Кодекс цивільного захисту України (2012, зі змінами). Принципи, завдання та основні заходи ЦЗ. Єдина державна система цивільного захисту (ЄДСЦЗ): структура, органи управління, сили та засоби. Повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у сфері ЦЗ.

Лекція 2: Права та обов'язки громадян у сфері цивільного захисту. Суб'єкти системи ЦЗ. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС): структура та повноваження. Режими функціонування ЄДСЦЗ: повсякденне функціонування, підвищена готовність, надзвичайна ситуація, надзвичайний стан.

Ключові питання лекції

- Нормативно-правова база у сфері цивільного захисту
- Структура ЄДСЦЗ та завдання її підсистем
- Повноваження ДСНС України
- Режими функціонування системи ЦЗ
- Права та обов'язки громадян і підприємств у сфері ЦЗ

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Аналіз структури ЄДСЦЗ: складання схеми органів управління і сил ЦЗ за рівнями (державний, регіональний, місцевий, об'єктовий).

Завдання 2. Кейс: визначення переліку повноважень та обов'язків керівника об'єкта комп'ютерної інженерії у сфері цивільного захисту відповідно до чинного законодавства.

Завдання 3. Тестування за ключовими термінами теми (10 питань).

Самостійна робота (8 год.)

- Опрацювання: Беліков А. С. та ін. «Цивільний захист» (2024) — розділ «Правові та організаційні основи»
- Підготовка реферату: «Кодекс цивільного захисту України: основні положення та їх значення для ІТ-галузі»
- Складання порівняльної схеми режимів функціонування ЄДСЦЗ

Очікуваний результат: студент вміє характеризувати систему ЦЗ України, пояснювати структуру ЄДСЦЗ та обов'язки суб'єктів у сфері цивільного захисту.

Класифікація НС. Моніторинг і прогнозування

1

Природні НС

Метеорологічні, гідрологічні, геологічні, біологічні.
Класифікація за масштабом: державного, регіонального, місцевого рівня.

2

Техногенні НС

Аварії на промислових об'єктах, транспорті, ядерних установках. Хімічне, радіаційне, біологічне зараження.

3

Соціальні та воєнні НС

Терористичні акти, масові заворушення, збройні конфлікти. Особливий період та воєнний стан.

4

Моніторинг і прогнозування

Мережа спостереження, лабораторного контролю.
Методи прогнозування обстановки. Сигнали оповіщення.

Лекційний матеріал (4 год.)

Класифікація надзвичайних ситуацій за характером та масштабом (Класифікатор НС ДК 019-2010). Уражаючі фактори НС природного, техногенного, соціального та воєнного характеру. Система моніторингу та прогнозування НС. Мережа спостереження і лабораторного контролю. Сигнали оповіщення цивільного захисту. Дії населення за сигналами оповіщення, у т.ч. в умовах воєнного стану.

Практика (2 год.) та СРС (7 год.)

Практика: Аналіз Класифікатора НС ДК 019-2010; розбір кейсу «Визначення рівня НС та необхідних ресурсів для реагування»; відпрацювання дій за сигналом «Повітряна тривога».

СРС: Опрацювання: Масікевич Ю. Г. та ін. «Основи професійної безпеки та здоров'я» (2023); підготовка аналітичної записки «НС техногенного характеру на об'єктах ІТ-інфраструктури: ризики та заходи реагування».

Захист населення. Евакуація та захисні споруди

Тема 1.3 — Захист населення (Лекція 5, 2 год.)

Основні способи захисту населення від НС: укриття в захисних спорудах, евакуація, використання засобів індивідуального захисту. Засоби індивідуального захисту органів дихання та шкіри: класифікація, порядок застосування. Медичні засоби захисту. Знезараження: дезактивація, дегазація, дезінфекція. Санітарна обробка людей та спеціальна обробка техніки.

Практика (2 год.): Відпрацювання правил надягання засобів індивідуального захисту; кейс «Захист персоналу ІТ-компанії при хімічному зараженні»; складання алгоритму дій при радіаційній аварії.

СРС (8 год.): Опрацювання: Левченко О. Г. та ін. «Охорона праці та цивільний захист» (2024, КПІ); підготовка реферату «Засоби індивідуального захисту: класифікація, призначення та застосування».

Тема 1.4 — Евакуація та захисні споруди (Лекція 6, 2 год.)

Евакуаційні заходи: поняття, види евакуації (загальна, часткова, завчасна, екстрена). Органи управління евакуацією. Порядок проведення евакуації та правила поведінки евакуйованих. Захисні споруди цивільного захисту: класифікація (сховища, протирадіаційні укриття, укриття), вимоги до їх влаштування, оснащення та використання. Особливості укриття в умовах воєнного стану та ракетних ударів.

Практика (2 год.): Розробка плану евакуації для умовного ІТ-підприємства; аналіз вимог до захисних споруд; дискусія «Організація укриття персоналу в умовах повітряних тривог».

СРС (7 год.): Підготовка аналітичної записки «Організація евакуації персоналу ІТ-підприємства: нормативні вимоги та практичні рекомендації».

Надзвичайні ситуації та дії у разі їх виникнення

Тема 2.1

НС природного характеру: стихійні лиха, повені, пожежі, землетруси. Дії населення.

Тема 2.2

НС техногенного характеру: аварії на хімічно небезпечних, радіаційно небезпечних та вибухопожежонебезпечних об'єктах.

Тема 2.3

НС воєнного характеру. Особливий період. Дії в умовах збройного конфлікту та воєнного стану.

Тема 2.4

Пожежна безпека. Протипожежний захист об'єктів. Дії при виникненні пожежі.

НС природного характеру

Лекційний матеріал (4 год.)

Класифікація НС природного характеру: метеорологічні (урагани, смерчі, снігові бурі), гідрологічні (повені, паводки, підтоплення), геологічні (зсуви, обвали, землетруси), біологічні (епідемії, епізоотії, епіфітотії). Характеристика осередків ураження. Прогнозування та завчасні заходи захисту. Дії населення при різних видах природних НС. Стан природних ризиків в Україні та особливості регіонального розподілу небезпек.

Ключові питання

- Класифікація стихійних лих та їх уражаючі фактори
- Прогнозування природних НС та системи оповіщення
- Дії населення при повені, землетрусі, урагані
- Правила поведінки при лісових і степових пожежах
- Заходи захисту від біологічних небезпек (епідемії)

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Аналіз карти природних ризиків України: визначення регіонів з підвищеною небезпекою стихійних лих і розробка рекомендацій щодо превентивних заходів.

Завдання 2. Кейс: «Повінь у населеному пункті — план евакуації та першочергові заходи захисту». Групова робота та презентація висновків.

Завдання 3. Тестування за ключовими термінами теми (10 питань).

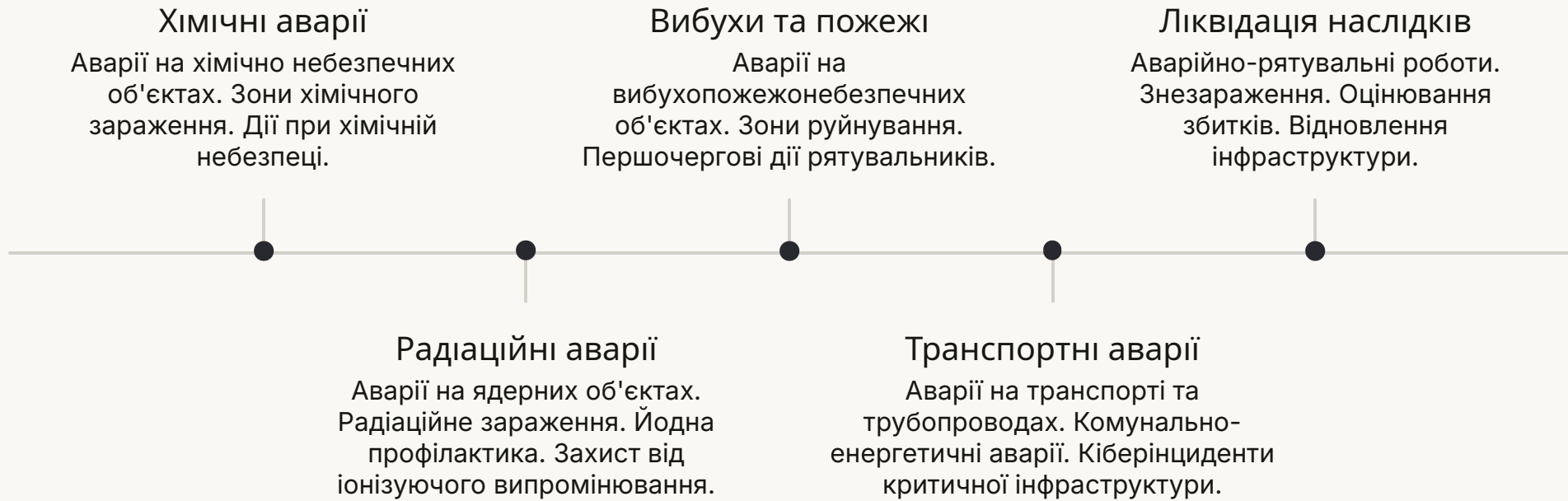
Самостійна робота (8 год.)

- Опрацювання: Беліков А. С. та ін. «Безпека життєдіяльності» (2024) — розділ «НС природного характеру»
- Підготовка реферату: «Природні НС в Україні: статистика, аналіз та тенденції»
- Складання порівняльної таблиці уражаючих факторів різних видів стихійних лих

Очікуваний результат: студент вміє характеризувати природні НС, прогнозувати їх наслідки та описувати алгоритми дій населення і фахівців.

НС техногенного характеру

Лекційний матеріал (4 год.)

Класифікація техногенних НС. Аварії на хімічно небезпечних об'єктах: зони хімічного зараження, небезпечні хімічні речовини (НХР), методи прогнозування та захисту. Аварії на радіаційно небезпечних об'єктах: уражаючі фактори, зони радіаційного зараження, йодна профілактика. Вибухопожежонебезпечні об'єкти: осередки руйнування, захист. Аварії на транспорті та об'єктах критичної інфраструктури, у т.ч. кіберінциденти.

Практика (2 год.) та СРС (7 год.)

Практика: Прогнозування обстановки при аварії на хімічно небезпечному об'єкті; розрахунок зон ураження; відпрацювання дій персоналу при хімічній тривозі на виробничому об'єкті.

СРС: Опрацювання: Левченко О. Г. та ін. «Охорона праці та цивільний захист» (2024, КПІ) — розділ «Техногенні НС»; підготовка аналітичної записки «Кіберінциденти як форма техногенних НС: загрози для ІТ-інфраструктури та заходи захисту».

НС воєнного характеру та пожежна безпека

Тема 2.3 — НС воєнного характеру (Лекція 11, 2 год.)

Надзвичайні ситуації воєнного характеру: поняття, класифікація, особливості виникнення. Сучасні засоби ураження: ракетно-бомбові удари, артилерія, безпілотники. Осередки ядерного, хімічного, біологічного ураження та захист від зброї масового знищення. Особливий період та воєнний стан: правовий режим, повноваження органів влади. Дії населення і підприємств в умовах збройного конфлікту. Евакуація з небезпечних районів.

Практика (2 год.): Розробка плану реагування ІТ-підприємства на НС воєнного характеру; дискусія «Захист критичної ІТ-інфраструктури в умовах збройного конфлікту».

СРС (7 год.): Опрацювання: Масікевич Ю. Г. та ін. «Основи професійної безпеки та здоров'я» (2023); підготовка реферату «Захист населення та інфраструктури від наслідків ракетних ударів: досвід України».

Тема 2.4 — Пожежна безпека (Лекція 12, 2 год.)

Пожежа як НС: причини виникнення, розвиток, класифікація. Категорювання приміщень за вибухопожежною небезпекою (НП Б 05-86). Засоби пожежогасіння: класифікація, застосування. Системи пожежної сигналізації та пожежогасіння. Протипожежний режим на об'єкті. Дії персоналу при виявленні пожежі. Особливості пожежної безпеки в дата-центрах та серверних приміщеннях.

Практика (1 год.): Практичне відпрацювання застосування первинних засобів пожежогасіння; аналіз вимог до систем пожежного захисту дата-центрів.

СРС (7 год.): Підготовка аналітичної записки «Пожежна безпека серверних приміщень і дата-центрів: нормативні вимоги та практичні заходи».

Аварійно-рятувальні роботи та перша допомога

Тема 3.1

Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи (АІНР): організація, порядок проведення, залучення сил і засобів.

Тема 3.2

Надання першої домедичної допомоги постраждалим при НС. Основні стани та методи стабілізації. Правило КРОПИВА.

Тема 3.3

Цивільний захист та безпека в ІТ-галузі. Захист об'єктів критичної інформаційної інфраструктури.

Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи

Лекційний матеріал (4 год.)

Поняття та склад аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт (АІНР). Принципи організації та ведення АІНР. Сили та засоби цивільного захисту, що залучаються до АІНР: аварійно-рятувальні служби, формування ЦЗ, підрозділи ДСНС. Порядок виклику аварійно-рятувальних служб. Дії посадових осіб при виникненні НС на об'єкті. Матеріально-технічне забезпечення АІНР. Міжнародна гуманітарна допомога та взаємодія з міжнародними рятувальними організаціями.

Ключові питання

- Склад та послідовність проведення АІНР
- Розвідка зони НС та оцінка обстановки
- Порятунк і деблокування постраждалих
- Пошукові операції та застосування рятувального обладнання
- Ліквідація наслідків НС та відновлювальні роботи

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Розробка плану проведення АІНР при умовній НС на ІТ-підприємстві: визначення послідовності дій, залучення сил і засобів.

Завдання 2. Кейс: «Організація ліквідації наслідків аварії в серверній кімнаті — алгоритм дій посадових осіб та персоналу». Групова робота.

Завдання 3. Тестування за ключовими термінами теми (10 питань).

Самостійна робота (8 год.)

- Опрацювання: Беліков А. С. та ін. «Цивільний захист» (2024) — розділи «АІНР» та «Сили цивільного захисту»
- Підготовка реферату: «Аварійно-рятувальні служби України: структура, оснащення та досвід роботи в умовах воєнного стану»
- Аналіз нормативних документів щодо порядку проведення АІНР

Очікуваний результат: студент вміє описувати порядок організації АІНР, визначати склад сил і засобів для ліквідації наслідків НС на об'єктах різного типу.

Перша домедична допомога постраждалим при НС

Забезпечення власної безпеки

Оцінка обстановки, виявлення небезпек для рятівника. Алгоритм дій: стоп — думай — дій. Правила безпечного наближення до постраждалого.

Зупинка масивної кровотечі (К)

Правило КРОПИВА. Накладання джгута, тампонада рани. Протишокові заходи. Специфіка допомоги при вогнепальних та вибухових пораненнях.

Відновлення дихання та серцево-легенева реанімація

СЛР за алгоритмом АВС. Застосування АЗД (автоматичного зовнішнього дефібрилятора). Стабільне бічне положення. Надання допомоги при отруєнні чадним газом.

Лекційний матеріал (4 год.)

Правова основа надання першої домедичної допомоги (Закон України «Про екстрену медичну допомогу»). Принцип «золотої години». Правило КРОПИВА. Алгоритми надання допомоги при зупинці серця (СЛР), зовнішній кровотечі, переломах, опіках, отруєнні. Особливості надання допомоги постраждалим від бойових уражень: джгут, оклюзійний пластр. Психологічна перша допомога в умовах НС.

Практика (2 год.) та СРС (7 год.)

Практика: Практичне відпрацювання серцево-легеневої реанімації (на манекені); накладання джгута та перев'язка рани; алгоритм виклику екстреної допомоги (112) та надання інформації диспетчеру.

СРС: Опрацювання: Масікевич Ю. Г. та ін. «Основи професійної безпеки та здоров'я» (2023) — розділ «Перша домедична допомога»; підготовка пам'ятки «Перша допомога при НС: алгоритм дій для ІТ-фахівця».

ЦЗ в ІТ-галузі. Захист критичної інформаційної інфраструктури

Лекційний матеріал (4 год.)

Об'єкти критичної інфраструктури та критичної інформаційної інфраструктури (КІІ) в Україні. Нормативно-правова база захисту КІІ. Загрози КІІ в умовах воєнного конфлікту: кібератаки, фізичне руйнування, електромагнітні імпульси. Плани безперервності діяльності (Business Continuity Plan) та відновлення після катастроф (Disaster Recovery Plan). Резервне копіювання даних та їх захист. Стійкість ІТ-систем при відключенні електроенергії (ДБЖ, генератори, резервне живлення).

Ключові питання

- Класифікація об'єктів КІІ та їх категорії
- Загрози КІІ природного, техногенного та воєнного характеру
- BCP та DRP: розробка та впровадження
- Захист ІТ-інфраструктури при відключенні електроенергії
- Кіберстійкість в умовах НС та збройного конфлікту

Практичне заняття (1 год.)

Завдання 1. Розробка фрагменту плану безперервності діяльності (BCP) для умовної ІТ-компанії: визначення критичних процесів, заходів захисту і порядку відновлення.

Завдання 2. Дискусія: «Досвід захисту ІТ-інфраструктури України в умовах повномасштабного вторгнення: уроки та висновки».

Завдання 3. Захист міні-проекту: «Цивільний захист підприємства сфери ІТ: комплексний план».

Самостійна робота (7 год.)

- Опрацювання: Левченко О. Г. та ін. «Охорона праці та цивільний захист» (2024, КПІ) — розділ «Захист об'єктів»
- Підготовка аналітичної записки «Захист критичної ІТ-інфраструктури від НС: нормативні вимоги та практичні заходи»
- Аналіз вимог до систем резервного електроживлення дата-центрів

Очікуваний результат: студент вміє розробляти плани захисту ІТ-підприємств від НС, оцінювати ризики для КІІ та пропонувати заходи підвищення стійкості систем.

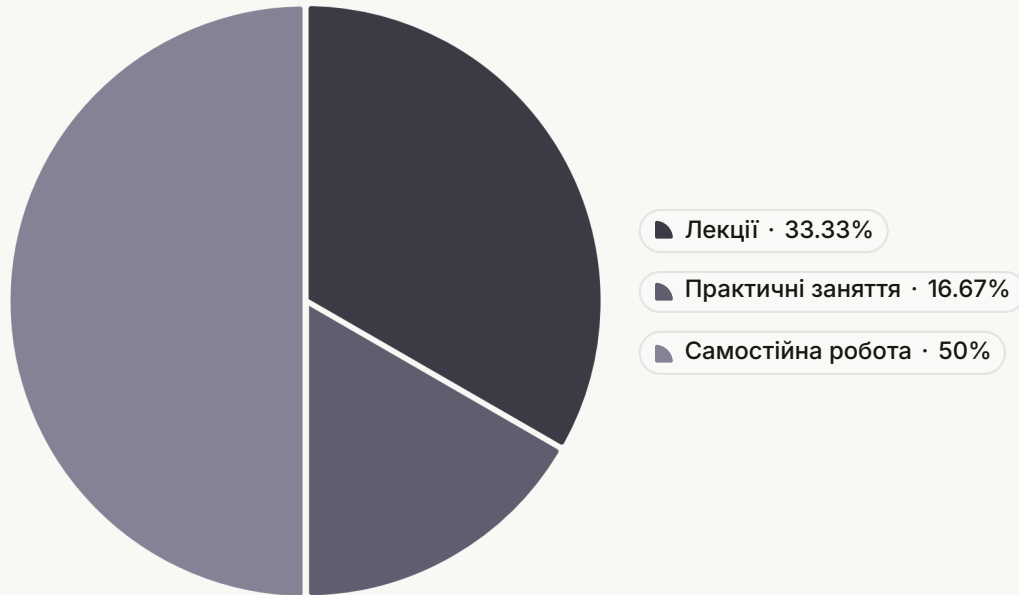
Розподіл навчального часу — 90 годин

Модуль	Тема	Лекції (год.)	Практичні (год.)	СРС (год.)
Модуль 1	Тема 1.1 — Система ЦЗ України	4	2	8
	Тема 1.2 — Класифікація НС. Моніторинг	4	2	7
	Тема 1.3 — Захист населення та територій	2	2	8
	Тема 1.4 — Евакуація та захисні споруди	2	2	7
Модуль 2	Тема 2.1 — НС природного характеру	4	2	8
	Тема 2.2 — НС техногенного характеру	4	2	7
	Тема 2.3 — НС воєнного характеру	2	2	7
	Тема 2.4 — Пожежна безпека	2	1	7
Модуль 3	Тема 3.1 — Аварійно-рятувальні роботи	4	2	8
	Тема 3.2 — Перша домедична допомога	4	2	7
	Тема 3.3 — ЦЗ в IT-галузі. Захист KII	4	1	7
Разом	11 тем	30	15	45

Загальний обсяг: 90 годин = 3 кредити ЄКТС. Розподіл є орієнтовним і може коригуватися відповідно до специфіки навчального процесу.

Структура навчального часу

Коментар до розподілу

Загальний обсяг — **90 годин (3 кредити ЄКТС)** — розподілено між трьома формами роботи для забезпечення балансу між теорією та практикою.

Лекції — 30 год. (33%)

Системне подання теоретичного матеріалу з використанням наочних схем, таблиць, відеоматеріалів та прикладів з практики цивільного захисту.

Практичні — 15 год. (17%)

Відпрацювання практичних навичок, аналіз кейсів НС, розробка планів захисту, практична підготовка з надання першої допомоги та застосування засобів захисту.

Самостійна робота — 45 год. (50%)

Поглиблене вивчення матеріалу, підготовка завдань, робота з нормативно-правовою базою та науковою літературою.

Самостійна робота становить **50% обсягу дисципліни**.

Самостійна робота студентів — Детальний опис

Опрацювання літератури

Поглиблене вивчення теоретичного матеріалу за підручниками з цивільного захисту (Беліков, Левченко, Масікевич та ін.), Кодексом цивільного захисту України, постановами КМУ та наказами ДСНС. Студент конспектує ключові положення, виділяє головні поняття та порівнює підходи різних авторів.

Робота з інформаційними ресурсами

Опрацювання офіційних сайтів: ДСНС України (dsns.gov.ua), Верховної Ради (zakon.rada.gov.ua), Національної бібліотеки (nbuv.gov.ua), МОН України (mon.gov.ua). Аналіз наукових статей, пошук актуальної інформації для навчальних завдань.

Індивідуальні завдання

Виконання аналітичних завдань (оцінка ризиків НС, розробка планів захисту, аналіз алгоритмів дій); творчих завдань — реферати, аналітичні записки, плани реагування, міні-дослідження з актуальних питань цивільного захисту та безпеки в ІТ-галузі.

Підготовка до занять

Підготовка до практичних занять (опрацювання нормативної бази, повторення теорії захисту від НС); підготовка до тестувань (ключові терміни, класифікації, алгоритми); підготовка до контрольних робіт за кожним модулем (систематизація знань, типові питання).

Форми контролю знань

1

Поточний контроль

Завдання: аналітичні та тестові вправи за темами змістовного модуля.

Оцінюються регулярність виконання завдань, якість відповідей і рівень засвоєння матеріалу. Поточний контроль формує накопичувальну оцінку протягом семестру.

Проводиться після кожної теми у формі тестування (10–15 питань) або усного опитування.

2

Проміжний контроль

Самостійна робота — комплексне ситуаційне завдання або реферат, що охоплюють теми змістовних модулів (теоретичні питання, аналіз алгоритмів дій при НС, розробка планів захисту).

Оцінюються повнота відповіді, аргументованість та обґрунтованість висновків. Проводиться після завершення кожного змістовного модуля.

3

Підсумковий контроль

Залік відповідно до навчального плану. Форма проведення — тестування та письмові відповіді на практичні питання. Підсумкова оцінка враховує результати поточного, проміжного та підсумкового контролю відповідно до встановленої шкали: **100-бальна система** з переведенням у національну шкалу та ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F).

Методи викладання

Викладання дисципліни «Цивільний захист» поєднує класичні академічні та інтерактивні методи, що забезпечує формування не лише міцної теоретичної бази, а й практичних навичок дій у надзвичайних ситуаціях, необхідних для майбутньої професійної діяльності у сфері комп'ютерної інженерії.

Лекції

Системне подання теоретичного матеріалу з використанням наочних схем, карт зараження, таблиць і відеоматеріалів; студенти ведуть конспекти та задають уточнювальні запитання.

Робота з нормативними актами

Опрацювання Кодексу цивільного захисту, постанов КМУ, наказів ДСНС; формування навичок критичного аналізу нормативно-правових вимог та оцінки ризиків.

Кейс-стаді

Аналіз реальних випадків НС в Україні та світі; студенти виявляють причини, оцінюють заходи реагування та обґрунтовують висновки щодо поліпшення системи захисту.

Дискусії

Обговорення актуальних питань цивільного захисту в умовах воєнного стану; розвиток критичного мислення, аргументації та поваги до різних точок зору.

Практичні тренування

Відпрацювання навичок: надання першої допомоги, застосування засобів захисту, дії за сигналами оповіщення, евакуація; формування стійких поведінкових алгоритмів у НС.

Самостійне дослідження

Підготовка аналітичних записок, рефератів і планів захисту; розвиток навичок самостійного пошуку, систематизації та аналізу інформації у сфері безпеки.

Рекомендована література — Підручники та посібники (2022–2024 рр.)

1. Бєліков А. С. та ін.

Цивільний захист: підручник / А. С. Бєліков, В. С. Коротаєв, В. А. Шаломов, С. В. Подкопаєв та ін.; під заг. ред. А. С. Бєлікова. — Дніпро : Журфонд, 2024. — 516 с. ISBN 978-966-934-593-6

2. Бєліков А. С. та ін.

Безпека життєдіяльності: підручник / А. С. Бєліков, В. А. Шаломов, С. В. Подкопаєв та ін.; під заг. ред. А. С. Бєлікова. — Дніпро : Журфонд, 2024. — 240 с.

3. Левченко О. Г. та ін.

Охорона праці та цивільний захист: підручник / О. Г. Левченко, О. І. Полукаров, В. В. Зацарний, Ю. О. Полукаров, О. В. Землянська; за ред. О. Г. Левченка. — Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. — 158 с.

4. Масікевич Ю. Г. та ін.

Основи професійної безпеки та здоров'я: підручник / Ю. Г. Масікевич, В. Ф. Райко, О. В. Шестопапов, О. Г. Янчик та ін. — Чернівці : Місто, 2023. — 288 с.

5. Бєліков А. С. та ін.

Охорона праці в будівництві: підручник / А. С. Бєліков, В. А. Шаломов, М. М. Налисько, А. А. Кульбач та ін.; під заг. ред. А. С. Бєлікова. — Дніпро : Журфонд, 2023. — 523 с. ISBN 978-966-323-132-7

6. Левченко О. Г. та ін.

Безпека життєдіяльності та цивільний захист: підручник / О. Г. Левченко, О. В. Землянська, Н. А. Праховнік, В. В. Зацарний. — Київ : Каравела, 2022. — 268 с.

7. Осипенко С. І., Іванов А. В.

Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту: навч. посіб. — Київ : ІДУЦЗ, 2023. — 185 с.

8. Запорожець О. І., Михайлюк В. О., Халмурадов Б. Д. та ін.

Цивільний захист: підручник. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — Київ : Центр учбової літератури, 2022. — 264 с.

Додаткова література та наукові статті

9. Калда Г. С., Шевеля В. В., Бєліков А. С. та ін.

Безпека експлуатації альтернативних джерел енергії: навчальний посібник для студентів ЗВО. — Хмельницький : ХНУ, 2022. — 197 с. *Рекомендується для тем 1.1–1.2 (захист об'єктів енергетичної інфраструктури).*

11. Левченко О. Г., Полукаров О. І., Земляська О. В.

Безпека життєдіяльності та цивільний захист: додатки до підручника. — Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. — 95 с. (електрон. ресурс). *Рекомендується для модулів 1–2.*

10. Єршова О. О., Гончаренко І. М.

Сучасні моделі управління розвитком бізнесу в умовах воєнного стану. Журнал стратегічних економічних досліджень. — 2022. — № 2(7). — С. 75–84. *Рекомендується для теми 3.3 (безперервність діяльності підприємств).*

12. Праховник Н. А., Зацарний В. В., Землянська О. В.

Охорона праці та цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавр. — Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. — 180 с. *Рекомендується для модулів 2–3.*

Нормативно-правова база

- Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI
Основний законодавчий акт у сфері цивільного захисту. zakon.rada.gov.ua
- Закон «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII
Визначає правовий режим воєнного стану, обов'язки органів влади та громадян. zakon.rada.gov.ua
- Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII
Визначає засади захисту кіберпростору та критичної інфраструктури. zakon.rada.gov.ua
- Закон «Про критичну інфраструктуру» від 16.11.2021 № 1882-IX
Визначає правові засади захисту об'єктів критичної інфраструктури, у т.ч. ІТ-систем. zakon.rada.gov.ua
- Закон «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 № 5081-VI
Регулює надання екстреної та першої допомоги, у т.ч. в умовах НС. zakon.rada.gov.ua

Офіційні ресурси та фахові видання

Державна служба України з НС

dsns.gov.ua — офіційні матеріали ДСНС, оперативна інформація про НС, нормативні документи, навчальні матеріали з ЦЗ.

Верховна Рада України

zakon.rada.gov.ua — нормативно-правова база, законодавчі акти у сфері цивільного захисту, надзвичайних ситуацій та кібербезпеки.

Університет цивільного захисту України

nuczu.edu.ua — наукові публікації, навчальні матеріали, освітні програми у сфері цивільного захисту.

Національна бібліотека ім. Вернадського

nbuv.gov.ua — електронні ресурси, наукові статті, монографії з питань безпеки та цивільного захисту.

Журнал «Цивільний захист»

Фахове видання ДСНС України — наукові та практичні статті з питань захисту населення, реагування на НС та аварійно-рятувальних робіт.

Міністерство освіти і науки України

mon.gov.ua — освітні стандарти, типові навчальні програми з цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.

Державна служба статистики

ukrstat.gov.ua — статистичні дані для аналізу НС, збитків, демографічних наслідків надзвичайних ситуацій.

ДСНС — Навчальні матеріали

dsns.gov.ua — методичні рекомендації, інструкції, відеоматеріали з питань захисту населення та дій у НС.

Зв'язок дисципліни зі спеціальністю 123 «Комп'ютерна інженерія»

Чому «Цивільний захист» для інженерів?

Дисципліна «Цивільний захист» є невід'ємною складовою підготовки бакалаврів зі спеціальністю 123 «Комп'ютерна інженерія». Розуміння засад захисту населення і критичної інфраструктури формує у майбутніх інженерів відповідальність, здатність діяти в умовах НС та розробляти стійкі ІТ-системи.

Сучасний ІТ-фахівець працює з критичною інфраструктурою держави, де розуміння принципів цивільного захисту, безперервності діяльності та кіберстійкості є необхідною професійною компетентністю.

Практичне значення для майбутньої кар'єри

- Розробка планів безперервності діяльності (BCP) та відновлення після катастроф (DRP) для ІТ-систем
- Проектування стійкої ІТ-інфраструктури з урахуванням ризиків НС
- Забезпечення захисту персоналу та обладнання дата-центрів від НС різного характеру
- Взаємодія з органами ЦЗ та ДСНС при виникненні аварійних ситуацій на об'єктах
- Знання вимог до захищеності об'єктів критичної інформаційної інфраструктури
- Навички надання першої домедичної допомоги та дій в умовах НС на робочому місці

Ключові компетентності курсу — Підсумок

Курс охоплює всі ключові аспекти цивільного захисту — від правових засад і класифікації НС до практичних навичок надання першої допомоги та захисту IT-інфраструктури — і формує у студентів цілісне розуміння системи безпеки держави.

Бажаємо успіхів у вивченні Цивільного захисту!

90

Годин

Загальний обсяг дисципліни

3

Кредити ЄКТС

Відповідно до стандарту

11

Тем

У 3 змістовних модулях

8

Джерел

Рекомендованої літератури 2022–2024 рр.

«Безпека — це не випадковість. Вона є результатом постійної уваги і готовності.» — Принцип цивільного захисту

Спеціальність 123 · Комп'ютерна інженерія · Бакалавр · 3 кредити ЄКТС